

NÉPNEVELŐK LAPJA

NEVELÉS- ÉS OKTATÁSÜGYI HETILAP.

Laptulajdonos és kiadó:

A „NÉPNEVELŐK BUDAPESTI EGYESÜLETE.”

Felelős szerkesztő:

SOMLYAY JÓZSEF.

Megjelenik e lap minden szombaton. Előfizetési ára: Egész évre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt. Egyes szám 10 kr. Előfizetések és reklamációk **Ross Nándor** egyesületi pénztárhoz, (VII. ker., Belső dob utca 15. sz.) hirdetések és ezeknek díja pedig **Neumayer Ede** nyomdatulajdonoshoz, (VI. ker., Ó-utca 2. sz.) Kéziratok pedig **Somlyay József** szerkesztőhöz (Budapest, I. ker. Krisztinaváros, pálya-utca 9. sz. a.) küldendők.

„A magyar néptanító anyagi helyzete.”

Ily című könyv jelent meg nem rég Ember Jánostól, az ismert, tehetséges tanügyi írótól. A mű célja — ha jól értem — kifejtése és bebizonyítása annak, hogy a tanítók jelen nyomorult anyagi helyzetük miatt sokszor képtelenek tanítói, nevelői, népnevelői hivatásuk betöltésére; kimutatása a tanítók nyomoruságos, élni kevés, halmi sok, díjazásának, a szélteben ajánlott mellék-keresetek káros oldalainak; végül serkentés a közös akcióra, föltárása jogos, igazságos s a népnevelésügy érdekében multhatatlanul teljesítendő kívánalmainknak és rámutatás erre: mit tegyünk?

Én e könyv célját így fogom fel, tartalmát e szerint mérlegelem s íróját épen nincs kedvem elítélni azokért a — magam is beismerem — kisebb-nagyobb tuzásokért, melyeket a tanítók többségéről mond, s melyek csakis addig tuzások, míg a „nagy többségről” szólnak, ellenben szomorú valók, ha „igen sokról” vannak mondva. Nem csodálom, ha Ember J. tuloz, mert szégyennel és fájdalommal kell bevallanom, hogy bizony igen sok tanító van olyan, minőt e könyv rajzol, s kikre azt mondja, anyagi helyzetük miatt mások nem is lehetnek; én pedig ezt vagyok kénytelen mondani: a legnagyobb fizetés mellett sem lesznek mások. A volt magyar nyelvi pótanfolyamokon részt vett tanítók nagy többségét értem itt, kik bizony meglehetősen tömeget képeznek, de magyar tanítóink nagy többségét — szerencsére — nem alkotják. Ha hibázott tehát E. J. csak az arány megszábasában hibázott, ellenben jól tette, hogy e körülményre hatalmasan fölhívta a figyelmet s kimondta azt az igazságot, hogy e minden tekintetben kritika alatt álló s nem csekély számú tanítók jókkal csak úgy helyettesíthetők, ha anyagi helyzetünk tetemesen javíttatik.

E. J. könyvének szelleme nekem ez igazság mellett még ezt mondja: lássátok, mint kinlódik a tanító nagy hivatása hű teljesítésében nemcsak lelkileg, de anyagilag is, mint gátolja őt abban csekély javadalmazása; s mint lesz sok legjobb tanítónak válható társunk a legrosszabbá csupán nyomorult anyagi körülményei miatt, önhibája nélkül! Tudjátok meg ezt s javítsatok rajta!

Igy aztán elítélhető-e a szóban levő könyv írója csupán ama kicsinyes okból, mert a valót festve néha túloz? Azt hiszem m. t. Bálint M. ur sem mondja ki kemény ítéletét, ha e könyv helyes és jó oldalait mérlegeli szemben valóban csekély hibájával.

Elöttem E. J. könyvének kiváló bece abban áll, hogy az első három szakasz, mint bizonyíték után a IV. és V. szakaszban összefoglalja kívánalmainkat és teendőinket. Én e szakaszokra helyezem a fősúlyt, s az itt elmondottakat szeretném megbeszélés, vitatárgyává tenni, a mi jó benne, azt megérlelni, a köztudatba vinni s így melőbb megvalósítani. — Ezekhez szóljunk hozzá minél többen s nemcsak szak-, de a társadalmi lapokban is, s még tán itt inkább, mert anyagi helyzetünk javítása ügyében legtöbb a társadalomtól függ. — Magam is hozzászóllok, legjobb szívvvel ajánlom E. J. kartársunk könyvének olvasgatását.

Ujfalussy S.

A lakóhely-ismeret tanítása a budapesti el. népiskolák III. osztályában*)

A lakóhely-ismeret szülőföldünknek, illetve lakóhelyünknek és környékének a szemléleten alapuló ismertetése. A lakóhely ismeretetésének kettős célja van: egyrészt a szemléltető oktatás hatásával kell birnia, másrészt pedig a föld ismeretére kell előkészítenie.

Most az a kérdés, hogy mit szemléltessünk tulajdonképen lakóhelyünkön és annak környékén? Itt tantárgyunk kettős céljára gondolunk és megfigyeljük, hogy a földrajz, melyre előkészítünk, mit tanít és vajjon lehet-e minderre a szemléltetés útján előkészíteni.

Azt is kérdezhetné valaki, vajjon szüksége van-e a földrajznak előkészítésre? De a következőkből azt hiszem, ki fog derülni, hogy ha okvetlenül nincs is szüksége az előkészítésre, azért mégis igen kívánatos és óhajtható, hogy 8—9 éves gyermekeinket minél jobban előkészítsük a földrajz tanulására.

Tehát mit is tanít tulajdonképen a földrajz? A földrajz megismerteti velünk a föld nagyságát és alakját, valamint önmaga és a nap körül való mozgását, továbbá ismerteti a föld természeti, illetve természettani és végre történeti, illetve polgári vagy politikai viszonyait.

Vegyük szemügyre az elősorolt tárgyakat egyenkint.

*) Ezen értekezés felolvastatott a Népművelők Budapesti Egyesületének ez évi június hó 10-én tartott közgyűlésén.

Ami a nagyságot és alakot illeti, azt a mértanban tanulják ugyan a gyermekek, de világosabb lesz felfogásuk, ha a lakóhelyismeret tanításánál sok tárgynak a nagyságát és alakját is vizsgáljuk s a különböző nagyságokat, hosszúságokat, területeket egymással összehasonlítjuk.

A föld kettős mozgásának sem szabad a földrajzból hiányoznia, mert különben nem volna érthető, honnan van a nappal és éjjel, a nyár és tél s hogyan keletkezik az országok különböző égalja. Hogy mindezeket a tanulók a későbbi földrajzi tanításnál világosabban megérthessék, szükséges, hogy már a lakóhelyismeret tanításánál őket e tárgyra előkészítsük. Itt szemléltetjük pontosan a nap utját és pedig nem egyszer, hanem sokszor, mindaddig, míg a napnak látszólagos járását egészen jól ismerik; a föld valóságos mozgásáról itt természetesen még semmit sem említünk, csak a jelenségeket figyeltetjük meg. A csillagos eget is szemléltetjük, itt is szintén csak a jelenséget; s az év végén tudják a gyermekek, hogy a csillagok naponként egyszer a sarkcsillag körül megfordulnak, hogy azonban egy pár héttel később a csillagok odább nyugat felé állanak, mint pár héttel előbb ugyanazon napszakban. Ily előkészítés után később nem lesz nehéz a földnek évi mozgását a nap körül megmagyarázni.

Ha az egyes földrészek vagy egyes országok földleírását tekintjük, úgy Budapest és környékének ismertetésénél ugyszólván már mindent nyújthatunk, a mi a későbbi tanításnál előfordul; és pedig nemcsak képekben és földabroszokban, hanem mindent a maga természetes valóságában. Az egyes tárgyaknak, pl. a budai hegyeknek egymáshoz való fekvését már e fokon határozatjuk meg a világtájak szerint, még pedig magukkal a gyermekekkel. Ily előkészítés után később érteni is fogják a gyermekek, hogy mit jelent az, mikor pl. azt tanulják, hogy Franciaország éjszak-éjszakketle fekszik Spanyolországtól s nemcsak a földabrosz képét, hanem magának a dolgnak képét fogadják magukba. Budapest környékének ismertetésénél látják a földfelület különböző alakjait is. Az egyik oldalon a budai hegyeket és völgyeket, a másik oldalon a pesti síkságot, s e kettő közt a Dunát és szigeteit. A budapesti gyermeknek csak akkor lesz igazi fogalma a tengerről vagy nagyobb tóról, ha nagyobb állóvizet, pl. a városligeti tavat láthatta; a Mont-Blanc vagy az Everest hegycsucok magasságáról akkor nyer fogalmat, ha a főváros határában emelkedő hegyeknek, pl. a Gellért- vagy Jánoshegynek magasságát ismeri. Egyszóval a későbbi tanításnál a távollevőt, az idegent összehasonlítjuk a közvetlenül ismerttel.

A mi az égaljat illeti, úgy erre is lakóhelyünk időjárásának megfigyeltetésével s a különböző időjárások okainak a tanító segítségével mellett való kutatásával készíthetjük elő tanítványainkat.

A mit a tanulók a földrajzban valamely ország terményeiről hallanak és olvasnak, azt a lakóhelyismeret nézletileg nyújtja a gyermekeknek. A lakóhelyismeret figyelmessé teszi tanítványainkat az ásványokra, melyek a hegyekben rejlnek, a növényekre, melyek

a talajt benövik, s az állatokra, melyek a környéken s az országban élnek.

Hátra van még az ember, vagyis a föld polgári viszonyai. Lakóhelyünk ismertetésénél beszélünk városunk lakósaíról is annyit, a mennyit a gyermek az emberi viszonyokról megérthet. Megbeszéljük városunk lakosait foglalkozásaik, vallásuk, nyelvük és számuk szerint. Beszélünk a gyermek felfogásához mérten városunk igazgatásáról is annyit, a mennyi e fokon szükséges és hasznos arra nézve, hogy a későbbi földrajz politikai részét is megérthessék tanulóink.

Láttuk tehát, hogy abból, amit a földrajz tanít, a legtöbbet már itt ezen a fokon nyújthatjuk, és pedig nem képekben és földabroszokban, hanem a valóságban.

(Folyt. következik.)

Palkovics József.

Pályamunkák bírálata.

I.

A Budapesti Tanítótestület „a földrajz tananyagának minimuma és maximuma, valamint tanítása módszerének részletezése“ czim alatt 10 db. csász. arannyal pályakérdést tűzött ki, mely kérdésre három pályamunka érkezett a testülethez. Ezekre vonatkozó bírálatunkat a következőkben terjesztjük a testület t. közgyűlése elé:

Legalább is sajátágosnak kell feltűnni az igen t. Közgyűlésnek, midőn ezennel tudomására hozzuk, hogy a 600 tagnál többet számláló Budapesti Tanítótestületben csak három tanfériu vállalkozott arra, hogy e fontos kérdés megoldásával foglalkozzék. — Tanügyünk még koránt sem fejlődött ki annyira, hogy a fentérintett, tagadhatatlanul nem örvendetes jelenséget közönnel fogadhatnók, mert ha Európa nyugati államai felé irányozzuk tekintetünket, a már valóban virágzó paedagogiai irodalom daczára serény tevékenységet látunk mindenütt.

Igy tehát bocsánatot kérünk, ha e helyen kissé behatóbban fejtegetjük a kérdést: valjon mi lehet az oka hogy nálunk, daczára annak, hogy egy nemzeti önálló nevelés alapköveinek lerakásán fáradozunk, s daczára annak, hogy ezen óhaj megvalósításához a földrajzi oktatás kiválóan alkalmas, mégis alig szánja el magát két-három ember egy fontos didaktikai kérdés megoldására. A szakismeret hiánya bizonynyal okul fel nem hozható, mert a főváros tanítótestülete tényekkel igazolta akárhányszor, hogy feladatának magaslatán áll. — Mélyebb ok után kell fürkésznünk, s nem kételkedünk, hogy azt meg is találtuk. A papról, ha a sz. iratokhoz exegétákat ír; az orvosról, ha kórtüneti észleleteit közli; az ügyvédről, ha a törvénykönyvet folyóiratokban magyarázza; — ki fogja ezekről állítani, hogy a pap, mert író, nem felel meg hivatásának s elhanyagolja hiveit? ki fogja mondani, hogy az író orvosnak esze nem a betegen jár? vagy hogy az ügyvéd ügyes-bajos feleivel nem törődik, mert irodalmi munkássága ettől elvonja?! Ellenkezőleg ugy az egyik,

mint a másik annál inkább gyarapszik jó hirben és előkelő állásban, minél inkább magára vonja ez uton is a közfigyelmet.

Sajnosan tapasztaljuk azonban, hogy valamint a tanító- és tanárnak szellemi munkájáért járó javadalma nem áll arányban a szellem egyébb munkásainak javadalmaival, úgy részestül mostoha bánásmódban a tanférfiu, mint író is. — Vagy ki ne tudná közöttünk, hogy mester-ségesen el van terjesztve azon balhiedelem, miszerint az olyan tanító, aki író is, jó tanító nem lehet. — Sehol a világon így nem vélekednek, csak minálunk. Sehol így nem sértik az írókat, mert a tények egész láncolata bizonyítja, fényes nevek egész sorozata tanuskodik amellet, hogy a legjelesebb paedagogiai írók gyakorlati tanférfiak és a legjelesebb tanítók voltak egyszersmint.

Hogy a fentemlített speciális nézet hogyan keletkezett nálunk, kitől, vagy kiktől eredett, erről jobbnak tartjuk nem szólni most, csak azt akarjuk következtetésül levonni, hogy miután író tanférfiaink látták, miszerint — miglen külföldi író társaik tanítóképezdei tanári és tanfelügyelői állásokra emelkednek, addig itthon még őszinte tanítói működésüket is kétségbe vonják, — az odium elhárításának okáért letették a tollat.

Kötelességünknek tartottuk ezt elmondani, csupán azért, mert mi paedagogiai irodalmunk pangását magára, az iskolára nézve csapásnak tartjuk, a mennyiben csakis szakirodalmunk fejlődésével emelkedhetik a tanítóban a tudvágy, a kötelességérzet, s bontakozhatik ki a tantárgyak szakszerű kezelése, mely utóbbira nézve még igen sok a kívánni való.

Ezeknek előre bocsájtása után foglalkozunk most már az egyes pályamunkákkal jeligék szerint.

A) „Haladjunk“ a jeligéje egy rendkívüli szakismeret- és tárgyszeretetet eláruló kis munkának, mely hazafias lendületességgel, s irályi ékességgel van írva s annyira megveszteget első elolvasásánál, hogy mikor aztán a pályakérdést újból elolvassuk, nem tudjuk: azon csodálkozunk-e, hogy hogyan lehet a föltett kérdéstől ennyire eltérni s a kérdésben kitűzött czélt, (a tananyag leszállítás és a tanítási módszer,) teljesen elejteni; vagy pedig hogy azon sajnálkozunk-e: miért nem hirdettünk pályakérdést tananyagemelésre a módszer kérdésének mellőzésével, hogy így a talpra esett, de a kérdéssel és czélzatával merőben ellentétes jeles kis munkálatnak adhatnók oda a díjat.

Nagy erényei mellett vannak tetemes hibái is. Így mindjárt a bevezetésben elítéli a humanismust „mely megállítja utjában a haladásnak indult köztörekvést;“ és egészen indokolatlanul a szegény humanismusként tulajdonítja, hogy „a földrajzzal kapcsolatos megannyi ismeret már az elemi iskolában önálló szaktudomány magaslátára van emelve.“ (3. old.) Szerző szerint a tananyagot leszállítani nem szabad, (25. old.) sőt ellenkezőleg megnehezíteni kívánja a munkát; a VI. osztályban a csillagászati földrajzot a mértannal kívánja összekapcsolni. (31. old.) „Dobjanak követ rám, de én inkább kibővíteni kívánom a tárgyat“ mondja a pályamű írója a 34. oldalon; a IV. osztályban is

többet akar fölvenni a jelenlegi tananyagnál (24. old.) Azt állítja a szerző, hogy a túlterhelés miatt más államokban nem panaszkodnak, pedig Németországban, melyre különösen hivatkozik (6. old.) évtizedek óta, de újabb időben Angolországban és Amerikában is erőlyesen vitatják a túlterhelés kérdését.

A tananyagnak osztályonkénti részletezésébe a mű szerzője „nem érzi magát fölhíva“, daczára annak, hogy ezt a pályakérdés egyenesen követeli; s így elejti a kérdés nagyon lényeges részét, amivel elejtettnek kell tekinteni a pályadíjat is, annál inkább, mert tárgyalásából és nagy követelményeiből kilátszik, hogy az elemi iskola szükségletét s növendékeinek tehetségeit vagy túlbecsüli, vagy nem eléggé ismeri.

B) „A haza mindenek előtt“ című mű szerzőjéről el kell ismerni, hogy komolyan tanulmányozott, csak az a sajnálatra méltó, hogy fáradsága gyümölcsesül mégis csak gyenge csemetét állit ki. A sok munkát, melyeket átolvasott írás előtt, csak sebtében olvasta, úgy, hogy nem maradt ideje arra, miszerint a magába felvett eszméket feldolgozza, bírálja, rendezze, és ezeknek alapján magának önálló véleményt alkosson. Nem a szerző uralkodik tárgya felett, hanem a tárgy uralkodik ő fölött. Nem ér rá szépen rendbeszedni gondolatait, nincs lánczolatosszefüggés eszmemenetének folyamatában, sőt ellenkezőleg, az ingadozás, a határozatlanság kellemetlenül érinti az olvasót. Így pl. több §. czime a tanmenetről szól, de tárgyát még sem meriti ki egyben sem. Ezt a pályázó maga is érzi, és a 12. §. végén, midőn már ismételtlen akart volna írni a tanmenetről, felkiált: „s most lássuk a tanmenetet!“ És ne higyjék, hogy a következő §.-ban arról értekeznek! áttér a részletezésre, anélkül, hogy ezen részletezett tananyagban követett eljárását igazolta volna, amit épen a „tanmenet“-ről czimezett §§.-okban kellett volna tennie.

Ugy ezen részletezésnél, valamint ott, ahol a tananyag általános beosztásáról szól, szerző leglényegesebb hibája, hogy meg nem kíséri, valjon csakugyan nem lehetne-e a tananyagot egy bizonyos minimumra leszállítani oly módon, hogy ezen eljárás és beosztás mellett a tananyag, és ennek didaktikája ne csak ne szenvedjen, hanem sőt ezáltal nyerjen! Épen erre vonatkozólag mondottuk fentebb, hogy a szerző nem uralkodik a tárgy felett. Kimutatható igen könnyen, hol áll Ritter, Környei, Kehr, Emericzy, Bárány és más szerzők; hol a miniszteri terv befolyása alatt, és mert e könyvekben leirt véleményeken változtatni nem mer, módosításokat, javaslatokat sem tesz a tananyag leszállítására nézve, úgy, hogy a szerző munkálata alapján ezentul is csak azon anyag volna nagyjában osztályonként tanítandó, amely eddig tanítottatott. Módszertani javaslataival sem elég gyakorlati. Így pl. a 13. oldalon, Emericzy után indulva olyannyira elméleti a javaslata, hogy népiskolában nem fogadosítható. Azt kívánja u. i., hogy burgonya-szeleteken méreteket eszközöljön a tanító és így keletkeztesse a hegyek alakját és arányos magasságát. Ezek mellett a szerző sokkal többet beszél, mint a mennyit tényleg mond vagy mondani szükséges, így

esik meg azután rajta, hogy pl. mindjárt a második mondatban olyat ír, amit megérteni nem lehet.

Mindezen lényeges hiányok daczára teljes elismerésünket érdemi ki a szerző, hogy komolyan, behatóan kívánta tanulmányozni a kérdést és komolyan igyekezett ezen tanulmányáról számot adni. Kétségtelen, hogy a szerző teljes mértékben megoldhatta volna feladatát, ha több időt szentel tárgyának és önálló felfogás után törekszik, önálló javaslatokkal áll elő. A díj e középszerű műnek ki nem adható.

C) „Ha madár jön tőle kérdem: Virulsz-e még szülőföldem?” A szerző terjedelmes munkáját öt fejezetre osztja. A bevezetésben röviden és világosan kimutatja, miben leledzenek földrajzi oktatásunk hiányai, és biztos vonásokkal jelöli meg az irányt, melyet az elébe tűzött feladat helyes megoldásánál követni fog.

A második fejezetben lélektani és logikai alapon először általánosságban megválasztja a szerző az anyagot, mely a népiskolai növendék értelmi körébe illő, és megszabja ugyancsak általánosságban, de ismét helyesen indokolva nem csak azt, hogy mit, hanem azt is, hogy mennyit kell és szabad egy-egy osztály anyagául felvenni. — Beható tanulmányában érdekesen egyezteteti, forrasztja egybe a különféle idevágó irányelveket, és ezekből keletkezteti saját tanát a koncentrátióról, mely tanával szerző határozottan előbbre viszi a földrajzi methodikát.

A harmadik fejezetben a már általában kiszabott tananyag módszertani kezeléséről, a negyedikben pedig a földrajzi oktatásnál szükséges segédeszközökről értekezik a szerző alaposan, úgy, hogy fejtegetései mindenütt szigoruan tudományosak. Hatásosan kel ki az elemi iskolában tulhajtott térképrajzolás szemfényvesztése ellen, helyes indokolással számúzi a III. el. osztályból a külön földrajzi kézikönyvet, s alapos okoskodással mutatja ki a kirándulásoknak végtelen becsét a földrajz tanításban, s a bíráló bizottság azon kérelemmel fordul hozzá, hogy szép műve tökéletességének érdekében dolgozza ki teljes indítvány alakjában azt a passzust, melyben azt mondja, hogy „az iskolaszék módot fog találni arra nézve: miként volnának ezen kirándulások eszközlendők? Ne várjon a szerző az iskolaszékekre a mód kitalálásában, hanem dolgozza ki és javasolja ő maga, ennyit megkíván jeles művének tökéletesítése. — Az ötödik fejezetben osztályról osztályra részletesen tárgyalja a szerző az anyagot, kimerítően, szabatoasan, úgy hogy semmi kívánni valót nem hagy fönn.

Ezen röviden ismertetett műnek nagy előnye, hogy a szerzőnek sikerült a tananyag lerzállítását keresztülvinni. Megoldja a kérdést anélkül, hogy a miniszteri tanterv szellemét megsértené akár a módszertani kezelésre, akár a tananyag beosztására nézve.

A fejezetek mindegyike igen tanulságos; úgy ott, hol a tananyag általános megválasztásáról és a módszertani kezelésről valamint ott, ahol a földrajzi oktatás segédeszközöiről értekezik.

Az értekezés elárulja, hogy szerzője nemesak a paedagogiai irodalomban uralkodó különféle rendszereket alaposan ismeri, de hogy azokat teljesen feldolgozta, és hogy ezen rendszerek előnyeit tárgyának

javára fel tudja használni. Kellő szabatosággal mindig helyén használja az odaillo kifejezést. — Tanügyi iróval kell szemben állanunk, kitől, hogy minél több ilyen szakavatot munkát lássunk, kívánatos, — és nagy nyereség volna paedagogiai irodalmunkra.

Örömkre szolgál jelteni a t. közgyűlésnek, hogy ha a beérkezett munkák számával nem is dícekedhetünk, de azoknak belső értéke tiszteletre hí ki s különösen a jutalmazandó mű határozott irodalmi nyereség, amelyhez ugy a Budapesti tanítótestületnek mint az írónak csak őszintén gratulálhatunk, különösenakkor, ha mindkettő nem éri be csupán azzal, hogy lapokban közöltessék, hanem ha füzetes kiadásra segitenék, hogy mentül tágabb körben hódítson.

A mit eddig már ugy is mindenki kitalált, azt javasoljuk, hogy a „Ha madár jön tőle kérdem“ jeligéjü mű irójának adassék ki a pályadíj, mert a kérdést mindenoldalulag teljesen megoldja s határozott irodalmi nyereség.

Dr. Gyulay Béla. Schmidt Albin. Kurz Sámuel. Dr. Kozma Gyula.

Levelezés.

A beregszászi áll. iskolák ügye. Tisztelt Szerkesztő Ur! A „Népevelők Lapja“ f. évi 43. számának „Iskolai értesítők“ czimü rovatában a beregszászi áll. el. fiu- és leányiskola — az 1885/6. isk. évben kiadott értesítője alapján — rovatvezető által ugy ismertetett, hogy ezen iskola tényleg járó 497 tanulója közül „elégéses és elégtelen, tehát — szerinte — ki nem elégitő“ eredménnyel végzé a tanévet 194, vagyis 28-czal több, mint az összesnek $\frac{1}{3}$ -da. E tényből vonva le consequentiait, kérdi, honnan e schlendriánság a taneredményben? s eleget tett-e a tanító-testület kötelességének, mert a hol az a jelszava a tanítónak, hogy „tanulj, különben megbukol“, annak ideje korán fülébe kell sugni: „tanits, különben adieu“. Kérdi rovatvezető végre, megtette-e az illető isk. gondnokság kötelességét e tanítókkal szemben?

Ebből áll a kérdéses ismertetés tartalma. Es most engedje meg a tisztelt Szerkesztő ur, hogy erre nézve alulirott, a beregszászi áll. isk. gondnokság részéről a következőket válaszoljam.

Az áll. isk. gondnokság saját közvetlen meggyőződéséből szerez tapasztalatot, midőn „Utasításához hiven, hetenként egyszer meggyőződést szerez tagjai által a taneredmény felől. S ha tapasztal ilyenkor javítani valót, sürgősen intézkedik is a javítás iránt. A gondnokság azonban, mint közvetlen helyi felügyelő testület nagyon jól ismervén a helyi viszonyokat, saját véleményét látja kifejezve az isk. értesítő classificatiójában, jóllehet elismeri, hogy a tanszemélyzet kötelességét lelkiismeretesen és pontosan teljesítette. A látszólagos lanyhaságnak tehát máshol van az oka, s a gondnokság ilyenül első sorban az izr. talmudthora oktatást tartja. Az 1883. évben 22136. szám alatt kiadott miniszt. rendelet jogot ad az izr. szülőknek tanköteles gyermekeiket, a nyilvános izr. hitoktatáson kívül, talmud-thora ok-

tatásban részesíteni, melyből bár a világi tantárgyak ki vannak zárva, de ez a tanulók szabad idejét elfoglalja, mivel erre, már reggel 4 órakor megy lámpással a kis zsidógyerek, ott van aztán 8 óráig, 8—10-ig a nyilvános iskolában, 10—12-ig ismét a talmudban, 2—4-ig a nyilvánosban, 4-től aztán 7—8 óráig ismét a talmud-thóra oktatás foglalja el a tanulót, mely idő alatt egy árva szót sem tanul magyarul. Az izr. tanköteles ennél fogva teljesen kifáradva, szellemileg eltompítva jelenik meg a tanításon. S ahol a 498 tanköteles közül 276 zsidó, nagyon természetes, hogy a tanítási eredmény általános kimutatásán e bénító oknak nyoma is kell, hogy maradjon. E mellett fel kell említenem, hogy a nyilvános izr. hitoktatásból (tehát nem a talmud-thorából) 16 tanuló nyert elégtelen osztályzatot, kik más tárgyakból nem buktak meg. Ezen körülmény ismét azt bizonyítja, hogy az izr. szülők nagy része a hitoktatástól — ha az magyar és nyilvános — idegenkedik, s gyermekeiket az ily tanulástól eltiltják és lehetőleg akadályozzák. Hogy buzdítanak tehát szorgalomra gyermekeiket egyéb kötelezett oktatás terén?

A másik főok: az izr. tankötelesek magyar nyelvi képességének hiányos volta. Sok növendékünk úgy lép az iskolába, hogy a magyar nyelvet egyáltalában nem bírja. Már ez ok maga érthetővé tenné a szigorú osztályozást, mert természetesen, a hol a munka kettős, az eredmény egyenkint kevesebb lehet. A tantestület azonban fokozott buzgósággal teszi kötelességét, mert érzi, hogy magyar nemzeti missiót teljesít. De működése nagyon béníttatik részint a talmud-thóra oktatás által, részint azzal, hogy a tanulók otthon a romlott galicziai járgont beszélve csaknem kizárólag, a magyar nyelvet csak az iskolában gyakorolják, de ezt is csak akkor, ha tanítójukat körükben látják. **Mindezen okok az általános eredményt kevesbitik, de a tantestület és gondnokság nem vehet számításba ott enyhítő körülményeket, a hol a taneredménynek minden tekintetben független megítélése van kérdésben.** Annál kevésbé, mert szigorú eljárása szükséges ahhoz, hogy a szülőkre ez által is hasson, a tanulókat a talmudtól elvonni s a magyar beszédre szokni ez által is segítse.

Hogy a tanítási eredmény csakugyan a fentebb említett okok folytán oly kedvezőtlen, azt igazolja a következő kimutatás is: az összes izr. tanulók száma 276, kik közül elégséges (a mit még mi szigorú osztályozás mellett teljesen rossz eredménynek nem tartunk) és elégtelen osztályzatot nyert 113 tanuló, ez a szám pedig a rovatvezető által feltüntetett és ki nem elégitő eredménnyel végzett 194 tanulóknak csaknem $\frac{2}{3}$ -dát teszi.

Mindezen ok azonban csak az iskola első éveiben szerepel. A beregszászi áll. népiskola mindössze 3 éves. Ha működése hosszabb ideje alatt assimilálja a különböző elemeket, magyarul beszélő s felvilágosodott ifjúságot s majd népet nevel, ez okok maguktól elesnek. De elesnek addig is, mert a haladás a magyar nyelv tanítás és a külön-

féle vallásuak együvé szoktatása terén már most is szép, s örömmel constatálható a progressziv emelkedés.

Tehát a beregszászi áll. népiskola tanszemélyzete egyenként és egyetemleg eleget tett kötelességének. Ezt kötelességemnek tartottam az áll. isk. gondnokság részéről a „Népnevelők Lapja“ t. olvasóközönségével tudatni, kijelentvén egyébiránt, hogy e tárgyat illetőleg e válaszon kívül semmi polemiába nem bocsátkozom.

Beregszász, 1886. október 25.

Tájnel Ödön megyei főjegyző, gondnoksági elnök.

*

Mindenek előtt ki kell jelentenünk, hogy az igen tisztelt gondnoksággal magunk sem óhajtunk polemiába lépni, mert lapunknak nem feladata egyes iskolák házl ügyei felett vitatkozni. Azt azonban ne vegyék polémiának, ha szerkesztői jogunkkal élve, köszönettel vett felvilágosító soraitak egy kis megjegyzéssel közöljük. Még ezt is elhagynók, ha e levél a multkor kifejezett aggodalmunkat teljesen eloszlatta volna.

Ha az itt elmondott körülmények benn vannak az értesítőben, a mi consequentiánk bizonyára e szerint módosul. De az nem a mi hibánk, ha az értesítőből a tényeket némileg megvilágosító ily fontos, életbevágó körülményeket kihagynak, más, egészen jelentéktelen dolgoknak meg helyt adnak benne. Kívánhatják-e tőlünk, hogy másból vonjunk consequentiát, mint abból, ami előttünk van? Az értesítőt rendelkezésünkre bocsátottak, s mi az abban foglaltakból itéltünk. Szigoru lehetett ez ítélet, de igazságos is volt.

Ha a t. gondnoksági elnök ur levelet jól értjük, az értesítőt nem annyira az iskola tényleges viszonyai igazi tükrének, mint a gondnokság „saját véleményé“-nek kell tekintenünk. Ha ez eljárást megengedjük, akkor minden iskolaszéknek a maga szempontjából, minden tanítótestületnek ugyancsak a maga szempontjából, sőt szintén a maga szempontjából minden tanítónak is a reá bizott iskola eredményéről szabad olyan „saját véleményt“ mondania a nyilvánosság és saját felsőbbsege előtt, a milyent neki tetszik. Tessék ebből is levonni a consequentiát, s a jövőben nem „saját véleményt“, hanem az iskola tényleges viszonyait úgy, amint vannak, jelentésbe venni.

Azok, az általános eredményt bénító, a t. gondnokság által felhozott okok mindenesetre fontosak, figyelemre méltók, de ez esetben még sem egészen megnyugtatók; mert ily viszonyok között inkább az első osztályoknak kellene a leggyengébbeknek lenniök. S ha azt látjuk, hogy a t. gondnokság „saját véleményé“-ben is épen a IV. osztályt volt kénytelen a leggyengébbek egyikéül kijelenteni, tehát azt az osztályt, a hol a „progressiv emelkedés“-re a legtöbb idő, s a három évig már tanult 22 gyermek mellett a tanítónak a többiéhez képest a legkönnyebb munkája volt, akkor attól kell tartanunk, hogy a t. gondnokság talán még sem ismeri olyan „nagyon jól“ a helyi viszonyokat, mint hiszi. Ha helyes a t. gondnokság megokolása, akkor mivé

törpülhet e mellett Beregmegye falusi állami népiskoláiak a tanítási eredménye, a hol az osztatlan népiskola tanítójának — mint tudjuk — 3—4 féle ajku gyermekeket kell magyarul tanitnia, kik az iskolán kívül csakugyan alig hallanak magyar szót, holott Beregszász, általában véve, már magyar város számba jön.

Különben örülünk azon pusztá tény fölött, hogy beregszászi t. ügytársainkat illető hatósága rehabilitálja. Ha lelkiismeretük is ezt teszi velük, mi készek vagyunk megadni az absolutiot. De azért ajánljuk t. ügytársainknak is, meg az i. t. gondnokságnak is, hogy se ne szigorúsítsanak, se ne enyhítsenek, hanem maradjanak meg a meztelen igazság mellett. Ily eljárással fognak legjobban hatni mindenkire.

Midőn kitartást és szép sikert kívánunk, konstatáljuk, hogy egygyel több azon iskolák száma, hol a sovány eredményért a felelősséget a gyermekek ryakába varrják. A t. gondnokságot pedig kérjük, konstatálja ő is az értesítő ismertetésének figyelmesebb átolvasása után, hogy a mi ítéletünk szigora nem az egész testületet, hanem annak csak azon néhány tagját illette, kiknek osztályában a tanulóknak több mint fele, sőt $\frac{2}{3}$ része volt elégséges ill. elégtelen osztályzatú.

Szerkesztő.

Könyvismertetés.

A testgyakorlati oktatás rendszere. A testgyakorlati oktatásra vonatkozó törvények és rendeletek gyűjteményével. Irta Porzso Kálmán, a „Herkules” testgyakorlati közlöny szerkesztője. Ara?

A ki a hazai tornázás állapotát ismeri: az tudja, mely okok akadályozták ezt fejlődésében. A tornatanítók képzése még rendezetlen, maga a képzés nem meríti ki a szakmát, a tornatanítói állások nincsenek rendszeresítve, sem az állam, sem a társadalom nem veszi a tornatanítókat annyiba, mint más tanerőt; a tornázás tanításáért pedig, dacára annak, hogy a törvény által ez is a kötelező, rendes tárgyak közé soroztatott, a rendes fizetésnek csak a harmad részét kapja a tornatanító aránylag sokkal több óráért. Tornahelyiségeink igen gyarlók még az ujonnan épült palotaszerű intézetekben is, játszótereink nincsenek, s ennél fogva az anyagot úgy, a mint azt a tornázás rendszere megkívánja, földolgozni nem lehet.

A magyarországi tornatanítók egylete, mely a czélból alakult, hogy e bajokon, erejéhez képest javitson, eddig mindentelhetőt elkövetett czéljai elérésére — de sikertelenül. Válaszul azt kapták mindig: az ország anyagi helyzete ez idő szerinte bajokon nem segíthet.

Ezen számtalanszor elpanaszolt dolgokat tárgyalja szerző 62 oldalon keresztül — szakértelem nélkül, elfogulva s következetlenül.

De lássuk szerző következtetéseit.

A 12. oldalon ezt mondja: „Midőn azonban a gyermek betöltötte 6-dik életévét, a szülők nevelési gondját nagyrésztben átveszi a z iskola,

kell tehát, hogy átvegye a gyermek testi ereje kifejtésének és épsége megóvásának gondját is."

Ezzel szemben a 17. o. ezt állítja: „S a baj okát nem a kormány ignoranciájában kell keresnünk, hanem inkább az általános viszonyokban, az alsóbb tanügyi közegek szakértelme hiányában és talán a közönség, illetve a szülők közönyében is."

Tehát hogy a testgyakorlati rendszer nem harmonikus a szellemi oktatással, annak okai, Szerző szerint, az alsóbb közegek, kik mellérendelt viszonyban állanak, s a szülők és a közönség, mely paedagogiai dolgokkal egyáltalán nem foglalkozik s különben is be kell érnie azzal, a mit az iskolai tananyag előír, biznia kell a felsőbb illetékes hatóság intézkedésében.

Sz. folytatja tovább: „De hát annak a csodálatos közönynek, melyet a tanférjak (!?) a testgyakorlati oktatás iránt tanusítanak, egyszerűen az az oka hogy e szakkérdéssel nem foglalkoztak, s azok, a kiknek hivatásuk lett volna márrégen, a tornatanárok maguk, ugy látszik, nem bírtak azon képességgel, hogy a kezdeményezés nehézségeit leküzdjék stb. (L. 14. o.)

Sz. nem tudja, hogy a magy. tornatanítók egylete részéről már több kérvény intéztetett a magas kormányhoz ez állapotok megjavítása céljából, s e kérvények még máig is ott hevernek — elintézetlenül. Tehát Sz.-nek e vádja teljesen alaptalan.

Sz.-nek nagyon tetszik (és kinek ne tetszenék) Németország testi nevelése s a 22. o. ilyen kifejezést ad tetszésének: „Németország a testi nevelést illetőleg méltán lehet példányképünk." S a 35. o. azt mondja, hogy testgyakorlati oktatásunk azért nem tud nagyobb népszerűsége s az életben is elterjedésre szert tenni, mert „főbb vonásaiban éppen a németeknek másolata." Az természetes, hogy csak másolata, mert mi a kellő, kívánt eszközökkel nem rendelkezünk, milyenek pl. játszóterek, a czelnak megfelelő helyiségek stb.

A 35. old. Szerzőnek már nem tetszik a német rendszer, mert így okoskodik: „S ha arról van szó, hogy a különböző nemzetek testgyakorlataiból melyek hasonlítanak a magy. nemzet temperamentumának megfelelő testgyakorlathoz, s hogy mely nép testgyakorlataiból lehetne és kellene nekünk valamit átvennünk, úgy kétségkívül a görög testgyakorlat után legelső sorban az angolt kell felemlitenünk, legkevésbé pedig a németet."

Honnan következteti ezt Sz.? Hiszen a tornaegyletek s így a tornászok is hazánkban évről-évre szaporodnak s az a maroknyi atléta csekély száma miatt igen sokszor alig tudja versenyét megtartani. Ez egy cseppel sem vall Sz. állítása mellett.

Erdekesen folytatja Szerző következtetéseit a 46. oldalon: „A testi erősödést illetőleg ugyanis nincs az a paedagogus, ki a szabad termé-

van rajta egy szilárd agyagból készült egyemeletes nagy ház, 18 szobával, egy nagy teremmel, konyhával és présházzal, azonkívül egy külön álló gazdasági épület; a birtok egy része rét, egy része jó minőségű termőföld, van rajta erdő és gyümölcsös is. Az örökösök által ajánlott vételár 40,000 frt. A bizottság a mérnöki hivatal által készített tervezettel szemben, mely sokkal költségesebb, azt javasolja, hogy a főváros e birtokot vegye meg a szeretetbáz céljaira annnyival is inkább, mivel kevés költséggel járó átalakítás mellett ez új intézetben 80—100 növendék is el lehet helyezni, míg a mérnöki hivatal által tervezett épületben csak 50—60 növendék nyerhetne felvételt. Előnyössé teszi ezen ingatlanok megszerzését azon körülmény is, hogy abban a szeretetházi intézet a jövő szeptember havában már megnyitható lesz, mi annál is inkább kívánatos és szükséges, mivel mindinkább szaporodik azon elhagyottak száma, kik előhaladt koruknál fogva árvaházba fel nem vehetők, sőt már is kénytelen volt a hatóság neháayat az aszódi javító intézetben fizetés mellett elhelyezni. Hiszszük, hogy úgy a tanács, mint a közgyűlés örömmel fog hozzájárulni a közjótékonyági bizottság eme czélszerű javaslatához.

— **Tanítói jubileum.** A budapest-vizivárosi medve utcza el. népiskola érdemekben megőszült igazgató-tanítója, K ö n y v e s Károly e napokban tölté be tanítói működésének 25-ik évét. A vezetése alatt álló, tekintélyes számú tanítótisztület e hó 3-án, a derék tanférfiu névünnepeét megelőző napon, testileg üdvözölte a buzgó igazgatót, kartársi szeretetök s hű ragaszkodásuk jeléül nevek sajátkezü aláírásával ellátott díszes kivitelű üdvözlő iratot s egy szép albumot nyújtottak át neki arcképeikkel, mely figyelemért az ünnepelet meleg szavakban mondott köszönetet. A jeles tanférfiu sokat fáradozott s fáradozik ma is a legszebb sikerrel Buda város német ajku lakosainak megmagyarosítása körül, neki köszönhető nagy részben, hogy a vizivárosi plébánia templomban pár év óta magyar énekes misék tartatnak. Nagy örömmel kultiválja a zenét is. A mult évi orsz. kiállítás alkalmával csaknem mindennap ott lehetett őt látni az iparcsarnokban felállított nagy orgonánál, s kik őt játszani hallották, sokáig kedvesen fognak élvezetes játékára visszaemlékezni. Koronás királynénk is, midőn a kiállítást meglátogatta, figyelemmel s érdeklődéssel hallgatta érdeemes ügytársunk orgonajátékát. Adjon Isten sok ily jeles s hazafias érzelmű tanítót e hazának;

— **A klerikálisok feljajdulása.** Rómából értesítik a lapokat, hogy az ottani klerikális ujságok felbőszült cikkeket közölnek azon alkalomból, hogy a polg. hatóság egy, apácák által fenntartott iskolát bezárattott. Jó lehet a hatóság ezt csupán adminisztrationalis szempontból tette, mivel az apácák elmulasztották az iskola megnyitásához a kötelező engedélyt kikérni (Látszik, kiknek fáj legjobban, ha az állam törvényeinek engedelmeskedni kell!)

Szerkesztői üzenetek.

— **P. J. Budapest.** Az értekezés közlését megkezdtük. Nem kellene-e külön lenyomatot készíttetni belőle? Tervedet helyeseljük. — **H. F. Beregszász.** Munkálatát megkaptuk; köszönjük. Közlésével egy kissé várunk kell, de minden esetre sorát ejtjük. Üdvözöljük az ismerős kartársakat! — **W. A. Borgoprung.** Lapunk előfizetési ára egy évre 4 frt. Megrendelő levelét áttettük a kiadó egyesület pénztárnokához. — **D. L. Losonc.** Az ismertetést megkaptuk, kiadjuk. Szeretnénk egy példányt birni a jelentésből. — **B. M. Czegléd.** Végtelenül sajnáljuk, hogy oly rendetlenül jár a lap. Ez egy esetben kivételesen magunk fogjuk ezentul postára tenni, hogy biztosabban megkaphasd. Üdvözlötünket mindnyájatoknak. — **Seb. J. Pécs.** Becses sorait a müvel együtt vettük; megbírálásáról gondoskodunk. A juniusi küdeményről nincs tudomásunk, bizonyosan nem a szerkesztő neve alatt lett postára téve. — **P. J. Losonc.** A közlemény jön. Rövid ismertetést adunk a könyvecskéről is. Ugy látszik, hogy ígéretünket majd csak karácsony táján válthatjuk be. Addig is jóakaró szíveségökbe ajánljuk magunkat.

KINCSEM-SORSJEGYEK

à **1** frt **11** sorsjegy **10** frt
csak

Főnyeremény készpénzben

50,000 frt

10,000 frt, 5000 frt 20% lev. | 4788 pénznyeremény

A magyar lovar-egylet sorsjegy-irodája:
Budapest, váczi-utcza 6.

Alulirt kiadásban

„CALCULATOR”⁶⁶

czím alatt egy igen hasznos könyv jelent meg, a mely azoknak, a kik sokat számolnak munkájukat felette kevesbíti és megkönnyíti, ezenfelül pedig a „Calculator” használata mellett a számadásban való tévedés teljesen ki van zárva.

Ajánlom ezen *Ferenczy Benő* vasuti ellenőr által rendkívül szellemesen összeállított művet különösen a népnevelő urak becses figyelmébe.

➡ **Ára 2 frt.** ➡

Neumayer Ede

könyvnyomda és kiadó-üzlet tulajdonos.

Budapesten, Ó-utcza 2. sz.

NEUMAYER EDE

AJÁNLJA A

KÖZÉPISKOLAITANÁR és NÉPISKOLAITANÍTÓ URAK

BECSÉS FIGYELMÉBE

KÖNYVNYOMDÁJÁT

MELY A

legtetszetősebb betűkkel

ÉS A

legczélszerűbb nyomdai szerelvényekkel

levén ellátva

KÉPESITVE VAN MINDENNEMŰ

NYOMDÁSZATI MUNKÁT

A LEGIZLÉSESEBBEN ELŐÁLLITANI.

AZ ÁRAKAT A LEGJUTÁNYOSABBAN SZÁMITJA ÉS T. MEGRENDELŐIT

GYORSAN ÉS KIFOGÁSTALANUL ELÉGITI KI.

ÜZLETI HELYSÉG:

BUDAPEST,

Ó-UTCZA 2. SZ. (IPARUDVAR.)

Nyomatott Neumayer Edénél, Budapest, Ó-utca 2. sz. (Idarudvar)